# LEGEA APLICABILĂ CONTRACTELOR ÎNCHEIATE LA DISTANȚĂ

## THE LAW APPLICABLE TO DISTANCE CONTRACTS

**CZU: 341.9:347.44:004** **https://doi.org/10.5281/zenodo.7886008**

**Adriana DODON**[1]

**ABSTRACT**. *Nowadays, no one doubts that the development of the technology has led to a revolution in the classic way of selling and buying. The electronic contract is characterized by the depersonalization, the dematerialization and the delocalization of the exchanges accomplished by the way of internet. In order to protect consumers the Civil code provides special provisions for jurisdiction over some of the cases.*

***Keywords:*** *e-commerce, conflict of laws, customer, contract, private international law, applicable law. lex voluntatis.*

Raporturile juridice care presupun încheierea la distanță a contractelor juridice civile sunt de o tot mai mare actualitate. Încheierea contractelor la distanță determină persoanele să-și extindă sfera de comerț, să fie tot mai prezenți pe piața de desfacere indiferent de țara unde se află. Relațiile economice intense dintre persoanele fizice în calitatea lor de consumatori și profesioniști atrage aplicarea în mod inevitabil a caracterului internațional a unui astfel de raport. Având în vedere că în comerțul electronic nu suntem în prezența frontierelor, intervine de fapt problema părților contractante, a legii aplicabile și a competenței jurisdicționale.

În prezentul studiu prezentăm modalitatea de determinare a legii aplicabile unui contract care a fost încheiat la distanță și modul în care gradul de protecție oferit unui consumator de legea unei țări influențează care norme până la urmă se vor aplica în cadrul unui eventual conflict.

Art. 1013 din *Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107/2002* (în continuare - *Codul civil*) [1] specifică că prin contract la distanță se înțelege „orice contract negociat și încheiat între profesionist și consumator în cadrul unui sistem de vânzări sau de prestări de servicii la distanță organizat, fără prezența fizică simultană a profesionistului și a consumatorului, cu utilizarea exclusivă a unuia sau a mai multor mijloace de comunicare la distanță până la și în momentul în care este încheiat contractul, inclusiv orice comandă făcută de consumator care produce efecte obligatorii asupra lui.”

Contractele încheiate la distanță presupun ca atât faza de negociere cât și cea de încheiere a contractului să aibă loc la distanță, fără ca părțile contractante să fie prezente fizic și simultan.

[1] Adriana DODON, Universitatea de Stat din Moldova, ORCID: 0000-0002-4772-1177, e-mail: dodon_adriana@yahoo.com

Una din caracteristicile specifice contractelor încheiate la distanță constă în metoda de încheiere a acestora. Astfel, că încheierea unui contract trebuie să aibă loc în cadrul unui sistem de vânzări sau de prestări de servicii organizat și direct legat de activitatea profesionistului care „utilizează în mod exclusiv unul sau mai multe mijloace de comunicare la distanță."

Obiectul contractului la distanță acesta poate fi un bun sau un serviciu, prin urmare poate fi orice tip de contract numit sau nenumit care se referă la furnizarea de bunuri sau prestarea de servicii, inclusiv contractele cu obiect mixt. [2]

În același timp în cazul contractelor la distanță nu pot face obiectul acestuia, următoarele domenii așa cum le enumeră *Codul civil* la art. 1018 alin. (2):

„a) contracte de prestare a unor servicii sociale, inclusiv de cazare socială, de îngrijire a copiilor și de susținere a familiilor și a persoanelor în scopul depășirii unor situații de dificultate;

b) contracte având ca obiect serviciile de sănătate orientate spre nevoile populației de ocrotire și recuperare a sănătății, realizate prin folosirea cunoștințelor profesionale medicale și farmaceutice;

c) contracte având ca obiect jocurile de noroc, care implică mizarea pe un pot cu valoare pecuniară, inclusiv loterii, jocuri de cazinou și tranzacții de tipul pariurilor;

d) contracte referitoare la servicii financiare;

e) contracte pentru dobândirea sau transferul unor drepturi asupra unui bun imobil, cu excepția contractelor privind serviciile agenților imobiliari și a celor privind închirierea unor spații în scopuri nerezidențiale;

f) contracte având ca obiect construirea unor clădiri noi, transformarea substanțială a unor clădiri existente sau închirierea de locuințe în scopuri rezidențiale, cu excepția celor privind construcția unor anexe la clădiri și a celor privind repararea și renovarea clădirilor;

g) contracte privind pachetul de servicii de călătorie;

h) contracte privind cazarea periodică, privind produsele de vacanță pe termen lung, contracte de intermediere a produselor de vacanță și de intermediere a participării la un sistem de schimb;

i) contracte care sunt autentificate, fie în virtutea legii, fie la cererea părților, de către un notar care trebuie să se asigure, furnizând informații juridice cuprinzătoare, că încheierea contractului survine numai după ce consumatorul a analizat cu atenție aspectele juridice și a luat cunoștință de sfera de aplicare juridică a acestuia;

j) contracte având ca obiect furnizarea alimentelor, băuturilor sau a altor bunuri de consum casnic curent, livrate fizic de către un profesionist care se deplasează frecvent sau periodic la domiciliul, reședința temporară sau locul de muncă al consumatorului;

k) contracte de prestare a unor servicii de transport de pasageri, cu excepția dispozițiilor art. 1017 alin. (2)-(4);

l) contracte încheiate prin intermediul automatelor sau incintelor comerciale automatizate;

m) contracte încheiate cu furnizorii de servicii de comunicații electronice prin telefoane publice cu plată, pentru utilizarea acestora, sau încheiate pentru utilizarea unei conexiuni unice prin telefon, internet sau fax, stabilite de un consumator."

Până la intrarea în vigoare a *Legii nr. 133/2018 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative* (în continuare - Legea nr. 133/2018) [3] legislația civilă nu conținea normele conflictuale expres aplicabile contractelor încheiate cu consumatorii. Prin adoptarea de către Parlament a Legii nr. 133/2018, așa cum se arată și în nota informativă [4] aferentă, cartea a cincea din *Codul civil* a fost completată cu un șir de articole scopul cărora este de a moderniza dreptul internațional privat al Republicii Moldova, conform ultimelor tendințe europene şi internaționale în materie și de a face legislația în materie mai exactă şi mai previzibilă.

În materia dreptului internațional privat, legislația națională nu dispune de norme conflictuale care ar stabili în mod expres care este legea aplicabilă contractelor încheiate prin mijloace electronice sau la distanță. Totuși la art. 2620 din *Codul civil* în cazul contractelor încheiate cu consumatorii nu se pune problema faptului dacă contractul a fost încheiat în prezența părților sau la distanță prin utilizarea mijloacelor electronice. Prin urmare, contractul încheiat de un consumator cu un profesionist este reglementate de legea statului în care își are reședința obișnuită consumatorul cu condiția ca profesionistul: a) să-și desfășoare activitatea comercială sau profesională în statul în care își are reședința obișnuită consumatorul; sau b) prin orice mijloace, să-și direcționeze activitățile către statul în cauză sau către mai multe state, printre care și statul în cauză, iar respectivul contract să se înscrie în sfera activităților respective.

Textul art. 2620 din *Codul civil* se bazează pe normele conflictuale cuprinse în *Regulamentul nr. 593/2008 al Parlamentului European şi al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I)* [5] cunoscut sub denumirea marginală - *Regulamentul Roma I*.

Legiuitorul național, prin reglementarea propusă a decis să protejeze consumatorul acordându-i astfel protecția legii statului în care acesta își are reședința sa obișnuită făcându-l mai sigur pe deciziile pe care le ia la încheierea unui contract electronic.

Potrivit art. 6 din *Regulamentul Roma I* prin noțiunea de *consumator* se înțelege persoana fizică care încheie un contract cu un profesionist pentru un alt scop decât cel care intră în sfera sa de activitate profesională. Pornind de la faptul că sarcina probațiunii ține pe persoana care a înaintat acțiunea, este în interesul persoanei să dovedească că acesta la încheierea unui contract a acționat în calitatea sa de consumator.

Regula conflictului de legi în cazul contractelor încheiate cu consumatorii prevăzută de art. 6 din *Regulamentul Roma I*, este evident că se aplică în măsura în care în cauza dedusă judecății este implicat un consumator.

Prin urmare semnificația noțiunii de *consumator* utilizată de art. 6 din *Regulamentul Roma I* nu trebuie să fie ținută de definițiile prevăzute de legislațiile naționale, însă trebuie să-i fie acordată o însemnătate independentă și autonomă. [6, p. 212].

În primul rând noțiunea de consumator prezintă un interes deosebit în calificarea pe care o fac normele conflictuale. Curtea de Justiție a Uniunii Europene (în continuare - CJUE) prin emiterea *Hotărârii A. B., B. B. c. Personal Exchange International Limited* [7] a specificat că noțiunea de *consumator* trebuie interpretată în mod autonom. În speța analizată fiind vorba de o persoană care juca poker în mod profesionist pe una din platformele online, care deține cunoștințe extinse și activitatea respectivă îi aducea câștiguri semnificative. În opinia CJUE acest lucru nu determină persoana să-și piardă calitatea de consumator.

În același context și în art. 17 din *Regulamentul nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (reformare)* [8] consumator ar fi persoana care încheind un contract se situează în afara domeniului său profesional.

Totuși pentru ca regula conflictului de legi să fie una aplicabilă, este necesară îndeplinirea de către profesionist cel puțin a unei condiții: a) să-și desfășoare activitatea comercială sau profesională în statul în care își are reședința obișnuită consumatorul; sau b) prin orice mijloace, să-și direcționeze activitățile către statul în cauză sau către mai multe state, printre care și statul în cauză, iar respectivul contract să se înscrie în sfera activităților respective. Aceste două condiții independente una față de alta determină existența unei strânse legături dintre profesionist și țara în care își are reședința obișnuită consumatorul. Dacă prima condiție este una simplă, profesionistul având doar obligația să-și desfășoare activitatea în țara de reședință obișnuită a consumatorului, în ceea ce privește cea de-a doua condiție aceasta din urmă necesită o probare mai complexă în partea ce ține de activitatea direcționată către consumator. În cazul primei condiții, atunci când profesionistul își desfășoară activitatea pe teritoriul statului unde consumatorul își are reședința sa obișnuită, aceasta se consideră îndeplinită dacă profesionistul are o sucursală deschisă, ba mai mult și în situația în care profesionistul organizează deplasarea consumatorului către un stat terț pentru ca acolo să aibă loc încheierea contractului de consum.

Condiția potrivit căreia profesionistul trebuie să-și direcționeze activitatea comercială sau profesională în țara în care își are reședința obișnuită consumatorul, presupune că profesionistul să-și adapteze activitatea la legile naționale ale consumatorului. Conceptul de activitatea direcționată a fost pentru prima dată in-

trodus de Regulamentul (CE) nr. 44/2001 [9] pentru a adapta legile statelor parte la creșterea tot mai mare a activităților comerciale încheiate la distanță și a utilizării tehnologiilor informaționale. Conceptul de activitate direcționată preluat de *Regulamentul Roma I* este în opinia unor autori în mod deliberat formulat vag. Și pct. 24 din considerațiile *Regulamentului Roma I* cu referire la art. 15 lit. c) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 (care a fost abrogat, însă a cărui text coincide cu prevederea de la art. 17 lit. c) din Regulamentul (CE) nr. 1215/2012) menționa că „simplul fapt că o pagină de internet este accesibilă nu este suficient pentru ca articolul 15 să fie aplicabil, mai este necesar ca această pagină de internet să ofere posibilitatea încheierii de contracte la distanță și ca un contract să fi fost efectiv încheiat la distanță, indiferent prin ce mijloace. Limba sau moneda pe care le folosește o pagină de internet nu constituie un factor relevant în acest sens."

În același timp, CJUE la examinarea unei cauze a oferit definiția noțiunii de activitate „direcționată spre" statul în care este domiciliat consumatorul. Astfel, la examinarea cauzei *Peter Pammer c. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08)* și *Hotel Alpenhof GesmbH c. Oliver Heller (C-144/09)* [10] a concluzionat că simpla accesibilitate a paginii internet a comerciantului sau a unui intermediar în statul pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul nu este suficientă pentru a considera activitatea comerciantului drept una direcționată spre acel din urmă stat. În schimb, în calitate de elemente care pot constitui indici a activității comerciantului ca fiind direcționată spre statul în care consumatorul este domiciliat pot fi natura internațională a activității, utilizarea unei alte limbi sau a unei alte monede decât limba sau moneda utilizată în mod obișnuit în statul în care comerciantul își are sediul, menționarea unor date de contact telefonice cu indicarea prefixului internațional, utilizarea unui nume de domeniu de prim nivel diferit de cel al statului membru în care își are sediul comerciantul.

Potrivit CJUE printre indiciile care ar fi în stare să de-a dovadă că activitatea unei întreprinderi este direcționată spre o țară în care consumatorul își are reședința sa obișnuită ar fi o expresie clară a intenției de a atrage un client oferind în schimb serviciile sau bunurile sale. Revine instanței naționale sarcina de a verifica existența unor astfel de indicii [6, p. 228].

Direcționarea activității spre statul unde își are domiciliul consumatorul are ca scop protecția acestuia, însă aceasta nu trebuie privită ca o protecție absolută. Or, în caz contrar reținerea de către CJUE a unei soluții opuse ar fi avut drept consecință protejarea sistemică a consumatorului în mediul online și impunerea unei sarcini excesive profesionistului de a-și adapta contractele în funcție de statele unde un potențial consumator își are reședința obișnuită.

În acest caz, profesionistul ar putea fi interesat să indice în condițiile generale ale contractului pe care-l propune consumatorului, o clauză care să prevadă aplicarea unei alte legi, decât cea care în mod normal ar fi aplicabilă în lipsa alegerii. Totuși, așa cum prevede și art. 2620 alin. (2) din *Codul civil,* o astfel de

alegere nu poate priva consumatorul de protecția acordată acestuia prin dispoziții de la care nu se poate deroga prin convenție, în temeiul legii care, în lipsa alegerii ar fi fost aplicabilă potrivit regulilor generale. Prin urmare, în *Hotărârea Verein für Konsumenteninformation c. Amazon EU Sàrl* [11] CJUE a determinat că o clauză care figurează în condițiile generale de vânzare ale unui contract de comerț electronic între un profesionist și un consumator, potrivit căreia legea care reglementează acest contract este cea a statului membru în care are sediul acest profesionist, este abuzivă în măsura în care îl induce în eroare pe acest consumator, dându-i impresia că doar legea acestui stat membru se aplică contractului, fără a-l informa despre faptul că beneficiază de asemenea, de protecția pe care i-o asigură dispozițiile imperative ale dreptului care ar fi aplicabil în lipsa acestei clauze, ceea ce este de competența instanței naționale să verifice, în lumina tuturor împrejurărilor relevante.

Cu referire la alegerea legii aplicabile în calitate de *lex voluntatis* în virtutea principiului autonomiei de voință a părților judecătorul ar trebui din oficiu să verifice dacă legea aleasă de părți nu prejudiciază dreptul consumatorului la protecția acordată acestuia de normele imperative ale țării de reședință a consumatorului. Prin urmare judecătorul urmează să identifice acele norme imperative din sistemul de drept al țării consumatorului și să le compare cu prevederile legii pe care părțile au ales-o, pentru a vedea dacă consumatorului i se acordă o protecție mai înaltă sau din contra [6, p. 236].

În conformitate cu art. 2582 din *Codul civil* și art. 9 din *Regulamentul Roma I* normele de aplicare imediată sunt „normele a căror respectare este privită de către un anumit stat drept esențială pentru salvgardarea intereselor sale publice, precum organizarea politică, socială sau economică, în asemenea măsură încât aceste norme corespund oricărei situații care intră în domeniul lor de aplicare, indiferent de legea aplicabilă raportului juridic în temeiul prezentei cărți". În aceste condiții, dacă legea aleasă de părți oferă o protecție mai înaltă consumatorului, principiul *lex voluntatis* va fi valabil, însă în caz contrar, legea aleasă de părți care diminuează din drepturile consumatorului va fi înlăturată în mod independent de la de către judecător, dacă legea locului de reședință a consumatorului este mai favorabilă.

În privința conceptului de reședință obișnuită a consumatorului menționăm cu toate că acesta nu este definit de *Regulamentul Roma I,* este clar faptul că se referă la locul unde consumatorul *de facto* își are reședința, excluzând astfel, cazurile în care acesta din urmă locuiește temporar sau pentru o perioadă scurtă de timp. Acest concept are două funcții importante: funcția comparativă, atunci când părțile contractante aleg legea aplicabilă contractantului și funcția unui factor obiectiv de clarificare a legii aplicabile în lipsa alegerii. Atât timp cât reședința prin natura sa este variabilă, este important să se stabilească momentul în timp care la rândul său este relevant pentru stabilirea reședinței obișnuite a consuma-

torului [6, p. 235]. Potrivit art. 19 alin. (3) din *Regulamentul Roma I* în scopul determinării locului unde se află reședința obișnuită, momentul relevant îl constituie data încheierii contractului, iar orice modificare a reședinței persoanei nu are relevanță la determinarea legii aplicabile. La art. 38 alin. (2) din *Codul civil* „[R] eședința obișnuită demonstrează o legătură apropiată și stabilă a persoanei fizice cu locul vizat. La determinarea reședinței obișnuite se iau în considerare toate elementele de fapt relevante, în special durata și regularitatea prezenței persoanei în locul vizat, precum și condițiile și motivele acestei prezențe."

Prezintă interes și cauza *Daniela Mühlleitner împotriva Ahmad Yusufi și Wadat Yusufi* [12] unde CJUE a menționat că pentru a fi aplicabilă regula conflictului de legi în relațiile contractuale cu consumatorii, nu se impune ca contractul dintre profesionist și consumator să fi fost încheiat la distanță. În speță, consumatorul urmărea încheierea unui contract de vânzare-cumpărare a unui automobil, consultând astfel pagina web a unui magazin online. Însă pentru încheierea nemijlocită a contractului persoana s-a deplasat în Germania unde a și semnat contractul, iar automobilul fiindu-i livrat imediat.

## Concluzii

Examinând constatările jurisprudențiale ale CJUE și având în vedere că prevederile legislației naționale în domeniu sunt preluate din instrumentele Uniunii Europene, considerăm judicioasă soluția ca în scopul respectării spiritului legii și a intenției adevărate a legiuitorului, instanțele judecătorești naționale urmează să țină cont de modul de interpretare și aplicare a prevederilor referitoare la determinarea legii aplicabile unui contract încheiat la distanță de un consumator la examinarea unor cauze cu obiect similar.

**Referințe bibliografice:**


1. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107/2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 66-75.
2. Cazacu, V. Contractele încheiate la distanță de consumatori [Accesat: 05.12.2022] Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/354-365.pdf
3. Legea nr. 133/2018 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 467-479.
4. Nota informativă a proiectului de lege pentru modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative. [Accesat: 05.12.2022] Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/2018/transparenta_in_procesul_decizional/martie/1/NF_Civil_New.pdf

5. Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I). [Accesat: 05.12.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R0593&from=EL
6. Ferrari /Ragno, Rome I Regulation, Pocket commentaries (2015), Art. 6.
7. Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene A. B., B. B. c. Personal Exchange International Limited [Accesat:05.12.2022] Disponibil: https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=%25E2%2580%259ECompeten%25C8%259Ba%2B%25C3%25AEn%2Bmateria%2Bcontractelor%2B%25C3%25AEncheiate%2Bde%2Bconsumatori%25E2%2580%259D&docid=235347&pageIndex=0&doclang=RO&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2942909#ctx1
8. Regulamentul nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (reformare) [Accesat: 05.12.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1215
9. Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială. Accesat [ 05.12.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:02001R0044-20130709&from=SK
10. Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene în cauza *Peter Pammer c. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08)* și *Hotel Alpenhof GesmbH c. Oliver Heller (C-144/09)* Accesat [05.12.2022] Disponibil: https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=83437&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3963524
11. Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene Verein für Konsumenteninformation c. Amazon EU Sàrl Accesat [05.12.2022] Disponibil: https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=182286&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=6699
12. Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene Daniela Mühlleitner împotriva Ahmad Yusufi și Wadat Yusufi (C-190/11) [Accesat: 05.12.2022] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62011CJ0190